

Învățămîntul din județul Gorj (1850-1900)

VASILE CĂRABIȘ

După Revoluția de la 1848 școlile fiind închise, în 1850 Barbu Știrbei a hotărît deschiderea lor la orașe, iar în 1855, la sate. Au fost însă școli care au continuat să fie închise și după această dată. Profesorul D.C. Frumușanu în 1864, ca revizor școlar în Gorj, a redeschis toate școlile sătești, înființînd multe altele din nou.¹

Pentru instrucția și educația fetelor din Tirgu-Jiu, în 1855, Constantin Săvoiu dăruiește un local pentru școală. Aceasta a fost prima școală de fete din Tirgu-Jiu. Principele Bibescu Basarab-Brîncoveanu, remarcînd importanța faptei lui C. Săvoiu, trece externatul de fete pe seama așezămintelor Brîncovenesti, la 5 septembrie 1860, dîndu-i-se o mai mare extindere prin primirea și a elevilor din mediul rural.² Pe lângă școala de fete gratuită a Așezămintelor Brîncovenesti, se mai afla și școala care purta numele de „Institutul Săvoiu”, pentru că edificiul „este făcut de domnul Constantin Săvoiu și dat gratis orașului spre a ține întrînsul școală de fete iar nu altceva”.³ Principele Brîncoveanu, la cererea orașenilor, a hotărît ca Așezămintele să dea acestui „Institut” pe tot anul o subvenție de 10 000 lei. Taxa anuală a unor eleve e de 28 lei. Elevele sînt primite „oricîte vor veni”. La nevoie se vor construi și alte camere. (În 1863 se aflau 25 eleve). „Învățătura se face în limba franceză, germană și română. La pian învață numai cîte eleve voiesc pentru care plătesc după învoială”. Întreținerea și îngrijirea este ca „în fiecare internat”. Personalul institutului e compus din Adela Caiser — directoare, Roza Bauer — guvernantă Fronsca (sic) Caiser — institutor de limbile franceză și germană, Dimitrie Lăzărescu — institutor de limba română.⁴

Într-un raport din 1863 aug. 18, se arată că limbile franceză și germană se vor preda în internat prin „învățători” speciali și aleși chiar de nația a cărei limbă vor fi chemați a o preda.⁵

Profesorul Simion Brîncoveanu și mai mulți locuitori din Tîrgu Jiu aduc la cunoștință Ministerului Instrucțiunii publice abuzurile și dezordinea de la internatul și externatul „Săvoiu” aflate sub direcția Mariei Burzinsca (cehoslovacă), fapt care a dus la înlocuirea acesteia cu Alexandrina Moscuna.⁶ În 1878 Institutul de fete Săvoiu se găsea lipsit de mijloace materiale. Ajutorul dat de principele Brîncoveanu era pentru fetele sărace de la țară. Din nefericire, însă, de aceste bunuri se bucurau fetele avute. Se cerea ca „Școala Săvoiu” să se transforme într-o școală centrală cu programa ca la stat.⁷ La 1 decembrie 1869, s-a deschis în Tîrgu-Jiu o „școală reală” întreținută de primărie. În anul 1872—1873 aceasta s-a transformat în școală normală primară de învățători și a durat pînă în 1886.⁸ La școala normală din Tîrgu-Jiu, întreținută de județ, se aplica și practica agricolă, avînd la dispoziție 5 pogoane de pămînt. În consiliul județean se cerea ca fiecare școală sătească să aibă pămînt pentru experiență și practică agricolă.⁹ De asemenea, în sesiunea din 25 octombrie 1877, în Consiliul județean se arăta necesitatea înființării școlilor de meserii, căci lipsa de meseriași se simte în toată țara. Se cere spre a se interveni la Minister ca, deocamdată, să se primească la școala de meserii din București „și doi băieți din Gorj, ca în chipul acesta să se întindă meseriile”.¹⁰

În 1890 s-a înființat gimnaziul care, din 1897, va purta numele lui Tudor Vladimirescu. Noul local s-a inaugurat în 1898, iar în 1899, s-a înființat Școala profesională de fete gr. I.¹¹ La inaugurarea gimnaziului „Tudor Vladimirescu” arhitectul Toma Dobrescu a instituit „Fundațiunea T. Dobrescu” cu un fond de 300 lei pentru școlarii săraci însă cu „purtare bună”. N.D. Miloșescu, tipograf și librar, a instituit „Fundațiunea N.D. Miloșescu”, dînd cîte 100 lei în fiecare an „cît timp iva trăi”. De asemenea, s-au întemeiat „Fundațiunea Dincă Schileru” și „Fundațiunea Toma Călinescu” — comerciant din Tîrgu-Jiu — dînd iarăși cîte 100 lei anual.¹² În 1895 se înființează Școala de cîntăreți bisericești, iar în 1900 se înființează româno-germană a Societății Unirea sub direcția lui Ștefan Școala ceramică din Tîrgu-Jiu.¹³ În 1902 s-a deschis o școală Bobancu.¹⁴

La oraș, în special, se constată un real progres. Nu însă aceeași situație se afla și în învățămîntul sătesc. Astfel, într-o ședință a Consiliului județean, din 15 octombrie 1877, Ion

Barbovici, membru în acest consiliu, raporta că „în școlile sătești dorm vitele satului”.¹⁵

O piedică în dezvoltarea învățămîntului sătesc venea încă de la autoritățile comunale. Învățătorul P. Ștefănescu din Poiana-Seciuri, într-un raport către revizoratul școlar din Gorj, se plînge de inactivitatea autorităților comunale în legătură cu școala : „Îndărătnicia autorităților comunale pot zice la apogeul, său deoarece nu poartă cel mai mic interes posibil pentru școală, ocupîndu-se numai de fapte meschine”.¹⁶ Frecvența era la bunul plac al părinților, care nu înțelegeau rostul școlii.

Existau școli care nu erau trecute în bugetul statului și, ca plată, învățătorii nu primeau leafa luni de zile și chiar ani. În anul 1887 învățătorul Constantin Popescu din comuna Vîrtopu se plînge regelui Carol I, că de la 1 decembrie 1886 nu a primit nici un ban.¹⁷

După o statistică din 1899 a județului Gorj, știutorii de carte de peste 15 ani, bărbați, erau 28% ; neștiutori 72% ; femei 1,1% știutoare ; 98,9% neștiutoare.¹⁸

N O T E

1. Alex. Ștefulescu, *Istoria Tîrgu-Jiului*, p. 186.
2. *Ibidem*, p. 190 ; Em. E. Săvoiu. *Școala primară de fete. „Litua I”, 1989*, p. 221.
3. Arhivele Statului București, M.C.I.P. dos. 565/1863, f. 18.
4. *Ibidem*.
5. *Ibidem*, f. 69.
6. *Ibidem*, f. 125.
7. Arhivele Statului București, M.A.I. inv. 315, dos. 246/1878, f. 70.
8. Alex. Ștefulescu, *op. cit.*, p. 192.
9. Arhivele Statului București, M.A.I., inv. 315, dos. 204/1873, f. 44.
10. *Ibidem*.
11. *Anuarul gimnaziului „Tudor Vladimirescu” 1898—1899 și Anuarul Școlii profesionale de fete, Tîrgu-Jiu, 1921—1922*.
12. *Anuarul gimnaziului „Tudor Vladimirescu”, 1898—1899*, p. 32.
13. Iuliu Moisil, *Arta decorativă în ceramica românească*. Buc., 1931, p. 9 ; *Calendarul Gorjului*, 1925, p. 161 și 162.
14. Alex. Ștefulescu, *op. cit.*, p. 194.
15. Arhivele Statului București, M.A.I., inv. 315, dos. 204/1877, f. 3.
16. Idem, **Ministerul Învățămîntului**, dos. 3837/1887, f. 132.
17. *Ibidem*, f. 273.
18. Leonida Colescu. *Recensămîntul general al populațiunei României*, București, 1905, p. 61.